

142/2022

Pm-669/2022
László D. Csomor
Füredi
161

BUDAPEST FŐVÁROS XVI. KERÜLETI ÖNKORMÁNYZAT
KÉPVISELŐJE

Készült a 2022. november 16. napján tartandó Képviselő-testületre

Készítette: Mizsei László önkormányzati képviselő

Budapest XVI. Ker.
Polgármesteri Hivatal
Érkezett:

2022 NOV 04.

Tárgy: Javaslát kegyeleti park létrehozására

e/2163/2022
sorszám
Tisztelt Képviselő-testület!

Nem sokkal mindenszentek és halottak napja után reményeim szerint kellően érzékeny hangulatában van a képviselő-testület egy kegyeleti park létrehozásához, melyre ezúton teszek javaslatot.

Modern korunkban a halál már nem a mindennapjaink része. Kegyeleti szokásaink kihalófélben vannak, pedig őseink, felmenőink emlékének ápolása erkölcsi kötelességünk.

„Ha tudni akarod, hogy egy nemzet mennyire becsüli meg a múltját, nézd meg a temetőjét” – írta Széchenyi István. Márpedig, ha szétnézünk a volt rákosszentmihályi temetőben, úgy tűnhet, hogy Kertváros komoly kihívásokkal küzd ezen a téren...

A pár éve felújított első világháborús katona sírokon és a tavaly bekerített Izraelita részen kívül a terület siralmas, elhanyagolt állapotban van. A kriptasor romokban, a sírjelek javarészt megrongáltak, vagy magától dőlt ki és egy komoly kiterjedésű illegális szemétkerakó is található a területen. (képek az említettekről az 1-es számú mellékletben csatolva)

A jobb sorsra érdemes területtel 5-6 évvel ezelőtt kezdtem behatóbban foglalkozni, még mielőtt a körzet Önkormányzati képviselője lettem. Megkaptam az egyedi hangulata és a természetközeli állapota. Egy tájépítész ismerősöm adta az ötletet melyet ezúton terjesztek a tisztelt testület elé.

Az országban több kegyeleti parkot is találhatunk melyek szinte ahány van belőlük, annyi félek. (a teljesség igénye nélkül: Dunakeszi, Galgahévíz, Petőháza, Felsőzsolca, Törökbálint, Kistelek) Talán az egyetlen dolog ami összeköti őket, hogy valamilyen volt temető területén jöttek létre. A nagyobb részük egyszerű parkként funkcionál, de vannak összetett koncepció szerint létrehozottak is, mint például a kisteleki néprajzi kegyeleti témapark. Az általam javasolt koncepció valahol ezek közt van félúton.

Elképzeléseim szerint a leendő kegyeleti parknak hármas funkciója lenne, mindhárom ma is működik, de érdemes lenne ezeket jobban kihasználhatóvá tenni úgy, hogy mégse csináljunk belőle búcsújáró helyet. Ugyanis a környéken lakók továbbra is élvezni akarják a nyugalmat, amit a hely biztosít számukra és ez olyan szempont, amit feltétlenül figyelembe kell vennünk.

Első funkció: Ökológiai szolgáltatások.

A területet a temető funkció megszűnése után elkezdte visszahódítani a természet. A környék mikroklímájának alapja azon fásszárú növények nagy mennyisége, ami nem mellesleg fontos része-feltétele a terület és a környék biológiai sokféleségének. Mivel az észak-észak keletre található M0 autópálya forgalma igen nagy zajkibocsátása jár, a volt temető déli oldalán található lakóházak számára igen nagy mértékű és fontos zajcsökkentő hatással bír a leendő park területén található jelenleg is meglévő növényzet. Miután sikerült elérnem, hogy legyen a kerületnek főkertésze, az első adandó alkalommal kivittem és megmutattam neki a területet. A segítségével készült el az a dendrológiai felmérés, ami a terület fásszárú növényeit veszi számba, de az állatvilág felmérése még várat magára. Ezzel kapcsolatban megkerestem a Magyar Biodiverzitás-kutató Társaságot akik a leendő Szitakötő park előzetes felmérését végezték és szívesen vállalnák. Véleményem szerint a terület nem igényel komolyabb beavatkozást, legfeljebb pár invazív növény eltávolítását vagy ritkítását, (lásd: elburjánzott akácok a terület észak-keleti részén, bálványfák kivágása) az esetleges előregedett, balesetveszélyessé vált fák kivágását.

Második funkció: Rekreáció.

A területet jelenleg is használják a környékbeliek rekreációs céllal, de előfordult már, hogy óvodás, vagy iskolás csoport fordult itt meg. Alapjában a nyugalomban sétálni akarók járnak ide, de a környékbeli kutyások is szívesen látogatják. Padok, ülőhelyek elhelyezésével és néhány stabilizált felületű úttal lehetne elősegíteni a kikapcsolódni vágyók kényelmét és a harmadik funkciót.

Harmadik funkció: Kegyelet.

Annak ellenére, hogy a terület már nem aktív temető, még mindig vannak, akik egyes sírokhoz kijárnak gondozás, vagy megemlékezés céljából. Mindenszentek és halottak napja környékén rendszeresen járnak ki ide olyanok, akik szeretteikről szeretnének megemlékezni egy mécses gyújtással akkor is, ha nem itt vannak eltemetve, ami egy meghatározó szép szokás. (képek az ideai alkalomról a 2-es számú mellékletben csatolva) Ezt az tapasztalhatóan élő igényt egy ökomenikus emlékművel lehetne kulturáltan és kellő tisztelettel támogatni. A kegyeleti kultúránk ápolása érdekében tehetnénk más lépéseket is, a temetkezési szokások bemutatásával, de erről még lesz szó később.

A volt temető múltja:

Nagy-Budapest létrehozása után, 1950-ben bezárták a kerületet alkotó települések temetőit. Több mint fél évszázada használaton kívül van a cinkotai, a sashalmi és a szentmihályi sírkert, a mátyásföldit is elvileg felszámolták, jelenleg az Önkormányzat leendő építési telekként áruja. A szentmihályi képviselő-testület 1905 decemberében döntött arról, hogy Weinwurm Jánostól temető és faiskola céljára megvásárol tíz magyar holdnyi, 12165 négyszögöl területet ugyanennyi koronáért. A funkciótársítás nem véletlen, mert ugyanekkor határozták el, hogy minden eszközzel igyekeznek elősegíteni a község fásítását. Ahogy nőtt a temető, úgy csökkent a faiskolai rész, később hatszáz négyszögölnyit átadtak ebből izraelita temető céljára. A képviselők 1935-ben rendelkeztek arról, hogy a sírkert közepén, a Szvoboda János által állíttatott kereszt körül díszsírhelyet kapnak azok, akik a település neves előjárói voltak, akiknek Szentmihály a legtöbbit köszönheti. E szűk körben kapott helyet például Krenedits Sándor, Rákosszentmihály alapító főjegyzője, Pálfi János földbirtokos, több közcélú telek adományozója, Vayand Károly és felesége tanítók, Regős József, a fiúpolgári alapítója, Gombás Károly bíró. A temető keresztény része az 1940-es évektől van elhagyatva.

Az izraelita rész múltja:

Zsidó temető neve héber nyelven: **BÉT HÁJJIM**= az Élet háza. Tapolcán találóan "**Minden élő gyülekezőhelye**", **Chevra Kadisa**, Szent Egylet: gyászolók vigasztalója a „bét haolom” (örök ház) A középkorban latinul "hortus judeorum-nak", vagyis a zsidók kertjének is nevezték

1894. elején megnyílt Rákosszentmihály elődtelepeinek saját temetője a mai **Gusztáv és Vép** utcák keresztezésében, amely hamar betelt. Sajnos az 1950-es évek elején úgy számolták fel, hogy a sírokból a maradványokat nem hantolták ki, viszont felparcellázták a területet. Ennek a temetőnek is volt zsidó része. Az élelmes emberek felhasználták építőanyagként.

Csömörtől elszakadva Rákosszentmihály **1902. december 2-án** lett önálló község.

Mind a négy település zsidósága a kongresszusi (neológ) gödöllői zsidó hitközséghez tartozott, mint a fővárost és egész Pestmegyét magában foglaló VI. izraelita községkerület.

1905 decemberében hoztak határozatot temető létesítéséről, amikor is a szentmihályi képviselő testület Weinwurm Jánostól temető és faiskola létesítésére megvásárolt 10 holdnyi, 12165 négyszögöl területet ugyanennyi (1) koronáért. **1909. február négyszögölenként öt** koronáért vásárolták meg a zsidó temető helyét A faiskolai részből később hatszáz holdnyit adtak át izraelita temető létesítésére. **1908**-ban már ide temették Weisz Ignác hitk. elnök feleségét. Most még kb. 110 db. sírkövet számoltam meg. Kb. 350. sírhely lehetett?

Mátyásföld, Rákosszentmihály, Cinkota és Sashalom nagyközségeket 1950. január 1-jével az 1949. évi XXVI. törvénnyel, mint a Főváros XVI. kerületét, Budapesthez csatolták.

Bal oldalt 30. sor, jobb oldalt 22 sor+2 díszsor. Az első 5 sor mindkét oldalon már üres. **78** éve nem kezelte senki a temetőt, minden mozdíthatót elvittek. Bejáratnál halottasház maradványai, a **Taharó** (halottmosdató) itt maradt mementónak.

Hitoktató és metsző **Stern Lipót**(?)(1857 - 1914) lett. Síremlékét nemrégén állítottuk fel újra. (ortodox). Ent Zsigmond násza volt. Stern Lipót született a Veszprém megyei Homokbödögén, Stern Sámuel és Kaufman Regina/Rivka fiaként. A szülők később Pápara költöztek..

A temetőben a legutolsó temetés valószínűleg 1949 volt.

1970-ben, Krausz Mórné 80 évesen Rákosszentmihályon meghalt.

(dr. Goldberger Tamás)

A leendő kegyeleti park területének és környékének leírása:

A volt rákosszentmihályi köztemető a 113257 helyrajzi számú Önkormányzati tulajdonú és 113258 helyrajzi számú, a Budapesti Zsidó Hitközség tulajdonában álló területeket foglalja magába. Besorolása a Kerületi Építési Szabályzat (KÉSZ) Szabályozási Terv (SZT) szerint: Kb-T/XVI/1 Különleges, beépítésre nem szánt terület – temető. Zkp/XVI Zöldterület – közpark.

A Főváros Településszerkezeti Terve szerint Kb-T temető. Kb-Rek-1 Rekreációs célú, jelentős zöldfelületű terület (Kb-Rek-1) területfelhasználási egységbe tartozik. (Időbeni korlátozással és/vagy anyagi ellenszolgáltatással igénybe vehető, nagy zöldfelülettel rendelkező szabadtéri sport-, pihenő- és játszóterületek, valamint rendezvényterek.

A zöldfelületi intenzitás megtartása érdekében a területfelhasználási egységekre vonatkozóan 60% a legkisebb zöldfelületi átlagérték.)

A területet jobb és baloldalt a 113252/-2-3-4-5-6-7-8 és a 113259, 113260, 113261, 113262/1, 113262/2 helyrajzi számú magántulajdonú, telken belüli kötelező zöldfelületként nyilvántartott telkek határolják, valamint a Rozsos utca elvi vonalától hátrafelé a 118501 helyrajzi számú Ek/XVI/4 közjóléti erdőterület besorolású terület határolja. (3. számú melléklet)

A terület elsődlegesen a Temető utcából közelíthető meg, de van egy-egy gyalogos bejárat is a Rákospalotai határút és a Gusztáv utca felől is. Ezeket a későbbiekben is szükséges lenne fenntartani.

A terület közepén található a volt ravatalozó épülete és a mellé épült „raktárkomplexum”, ami enyhe favella hangulatot idéz. Bár az épület igen leromlott állapotú, véleményem szerint lakhatásra csak igen nagy fenntartásokkal használható, de jelenleg is hárman élnek benne. Ez nem akadályozná a kegyeleti park funkciót, sőt mivel most is egyfajta „önkéntes temetőgondnoki” feladatot látnak el, a később létrehozott kegyeleti park hivatalos gondnokai is lehetnének. (az épülettel és a benne lakókkal kapcsolatos információk a 4. és 5. számú mellékletben található)

Magát a területet a Kerületgazda Szolgáltató hivatott rendben tartani, de erre csak igen kis kapacitásuk jut. Nekik és néhány civilnek köszönhető, hogy a katonasírok és a bejáratú út szűk környéke aránylag rendezetten néz ki. A terület legproblémásabb részei a volt Izraelita temető rész melletti illegális szemétkerakó és a kriptasor az összetört tetejű és szeméttel telehordott sírokkal, melyek állapota nem csak lehangelő látványt nyújt, de kifejezetten balesetveszélyes és kegyeletstört is.

A szemétkerakás sajnos napjainkban is, bár kis megszakításokkal, de folyamatos. Éppen 2022.11.2.-án kaptam egy bejelentést arról, hogy a temetőbe, az Izraelita rész melletti útra jelentős mennyiségű tuja ágat és egyéb zöldjavakat hordtak illegálisan, mindezt egy-két nappal mindenszentek és halottak napja előtt... (képek a friss illegális lerakásról a 6. számú mellékletben található)

A volt Izraelita temető rész a terület ¼-ét teszi ki. (113258 HRSZ) Bekerítésére azután került sor, hogy két év után 2021-ben sikerült felvennem az illetékes Budapesti Zsidó Hitközség egy tagjával, nevesen dr. Goldberger Tamással a kapcsolatot. Amikor a kegyeleti park tervemmel kapcsolatban meglátogattuk az Izraelita részt, egy érdekes illegális „síremlékre” lettünk figyelmesek, ami aztán beindította azt a folyamatot, melynek eredményeként teljesen körbekerítették a területüket és azóta csak előre egyeztetett időben lehet látogatni. Itt érdemes megjegyezni, hogy megbeszélésünk alapján a Budapesti Zsidó Hitközség illetékesei vállalták, hogy amennyiben a kegyeleti park megvalósul, bekerítésre kerül és nyitvatartással rendelkezik majd, szívesen részei lennének a parknak és nyitva hagynák az ajtót.

Javaslataim a leendő kegyeleti parkkal kapcsolatban, a kegyeleti park koncepció részletei:

A már említett hármaskör (Ökológiai szolgáltatások, Rekreáció, Kegyelet) biztosításához a következőket javaslom:

- a terület bekerítése, zárhatóvá tétele, a további rongálások és szemétkerakások elkerülése végett, valamint a Budapesti Zsidó Hitközség kérésének eleget téve.
- Kegyeleti fasorok létrehozása, kapjon minden már elhunyt, vagy posztumusz kitüntetett kerületi díszpolgár egy dedikált fát, rajta a nevével, a Kertvárosi Olimpiai történelmi Fasor mintájára. (amennyiben lehetséges, a temetőkre általában jellemző vadgesztenyék ültetésével létrehozva)
- Lapidárium, sírjeltipológiai céllal, a volt temető területén található immár gazdátlan sírjelekből összeállítva, bemutatva mi jellemző az egyes sírjelekre elhelyezkedés, felekezet, anyag, forma, technika szerint.
- Ökomenikus kegyeleti emlékmű - emlékerület, azoknak, akik halottak napján (vagy bármilyen más alkalommal) nem tudják felkeresni az elhunytjaikat (pl. vidéken) itt

helyezhetnénk el egy mecset, egy szál viragot megemlékezés gyanánt. Leülhetnénk pár percre megemlékezni.

- Információs táblák, rajtuk a felekezetek temetkezési szokásairól és a temetővel kapcsolatos érdekesebb információkkal.

Feladatok a kegyeleti park létrehozásával kapcsolatban:

1. A kegyeleti park létrehozásával kapcsolatos jogi lépések megtétele.
2. Földmérés, a terület pontos határainak kijelölése.
3. A terület bekerítése két zárható mellékkapuvval és egy főkapuvval.
4. A területen található szemétkerakó felszámolása.
5. A temetővel kapcsolatos minden helytörténeti információ begyűjtése.
6. A sírok-síremlékek leltárba vétele, esetleges hozzátartozók megkeresése.
7. A park állatvilágának felmérése.
8. Tervpályázat kiírása a parkra.
9. Tereprendezés.
10. A kriptasor helyreállítása
11. Szilárdított felületű utak kivitelezése.

A szükséges jogi lépések megtételéhez részletes iránymutatást kaptam Harsányi Andreától, a BKM BUDAPESTI KÖZMŰVEK Nonprofit Zrt. BTI Temetkezési Divízió temetkezési főigazgatójától. **(az anyagot a 7.számú melléklet tartalmazza)**

A temetővel kapcsolatos minden helytörténeti információ begyűjtése ponttal kapcsolatban megkerestem a Budapesti Temetkezési Intézet vezetőjét, aki úgy tájékoztatott, hogy sajnos semmilyen feljegyzésük sem maradt a temetőről, de maximálisan támogatja a kegyeleti park koncepciót. Egyedül a Budapesti Izraelita Hitközség tudott információkat adni a területükön eltemetettekről. **(a listát a 8. számú melléklet tartalmazza)**

A Kertvárosi Helytörténeti Gyűjteménynél fellelhető a rákosszentmihályi temetőlistában felsorolt neves személyek felsorolása és bibliográfiája. **(a 9. és 10. számú melléklet tartalmazza)**

A tervpályázat meghirdetésekor fontos szempont, hogy a leendő kegyeleti parkban létrehozandó, a kerület volt díszpolgárainak emléket állító fasorok tervezésére úgy kerüljön sor, hogy figyelembe vegyék azok jelentős számát. **(a listát a 11. számú melléklet tartalmazza)**

Direkt nem írtam be a feladatok közé a környéken lakók megkérdezését a leendő kegyeleti parkról, mert ez már megtörtént. 2022.05.08. és 07.01. között végig jártam az összes közvetlenül érintett utca (Rákospalotai határút, Besztercebányai utca, Rimaszombat utca, Temető utca, Bártfa utca, Máramarosi utca, Gusztáv utca a Szlovák út és az érintett terület közti részét. 55-en írták alá a következő szöveggel futó aláírásgyűjtő íveket: „A területközvetlen környékén lakóként ezúton támogatom, hogy a volt szentmihályi temetőből kegyeleti park kerüljön kialakításra.” Ez a szám lényegében 95%-os támogatottságot jelent.

Az elérték és megkérdezettek közül csak 3 fő volt, aki nem írta alá, kettőt nem érdekelt a téma és egy idős hölgy sajnos nem tudott eljönni a kapuig sem. Az 55 támogató aláírást tartalmazó aláírásgyűjtő ívet adatvédelmi okokból nem csatoltam az előterjesztéshez, de a testületi ülésen minden érdeklődőnek megtudom majd mutatni.

A kegyeleti park létrehozásának anyagi vonzatai:

Javaslom, hogy a park több lépcsőben kerüljön megvalósításra. Az első körben a fentebb felsorolt feladatokra kell fedezetet biztosítani a 2023-as költségvetésben. Pontos összeget a jelenlegi gazdasági helyzetben nem tudok megjelölni, csak nagyságrendieket. A feladatok majdnem fele „házon belül” is megoldható. A temetővel kapcsolatos minden helytörténeti információ begyűjtése, a sírok-síremlékek leltárba vétele, esetleges hozzátartozók megkeresése épp profilba vág a Kertvárosi Helytörténeti és Emlékezet Központnak és erről már folytattunk is megbeszéléseket. A tereprendezésben és a területen található szemétkerakó felszámolásában a Kerületgazda Szolgáltató munkájára számítok, mivel amúgy is a feladataik közé tartoznak. A maradék pontok összértéke nagyságrendileg 180-200 millió Forint lehet, ebből a terület bekerítése az Izraelita hitközség tavalyi adatait és az azóta bekövetkezett inflációt alapul és figyelembe véve kb. 42-46 millió Forint lenne nagyságrendileg. Ezek közül a legfontosabbak az 1,2,3,4,7 a legfontosabbak, a többi végső soron áthúzódhat a 2024-es költségvetési évre.

Ezúton kérem a tisztelt Képviselő-testületet, hogy az alábbi határozati javaslati pontot szavazzák meg, Kisszentmihály megérdemelné:

Határozati javaslat I:

Budapest Főváros XVI. kerületi Önkormányzat Képviselő-testülete úgy dönt, hogy egyetért a kegyeleti park létrehozásának szándékával a Budapest Főváros XVI. kerületi Önkormányzat tulajdonában álló, (113257 hrsz.-ú) volt rákosszentmihályi köztemető és a Budapesti Zsidó Hitközség tulajdonában álló (113258 hrsz.-ú) területeken.
Határidő: 2022. november 16-i képviselő-testületi ülés
Felelős: Kovács Péter polgármester
(elfogadása egyszerű szótöbbséget igényel)

Határozati javaslat II:

Budapest Főváros XVI. kerületi Önkormányzat Képviselő-testülete felkéri a Polgármestert, hogy vizsgálja meg a kegyeleti park létrehozásának feltételeit, kezdeményezzen tárgyalásokat a Budapesti Zsidó Hitközség képviselőjével és javaslatát terjessze a Képviselő-testület elé.

Határidő: 2022. december 7.-i képviselő-testületi ülés
Felelős: Kovács Péter polgármester
(elfogadása egyszerű szótöbbséget igényel)

Budapest, 2022. november 4.

Mizsei László
önkormányzati képviselő

Törvényességi szempontból megfelelő:

dr. Csomor Ervin
jegyző

Mellékletek: 1-11. számú mellékletek